

Sundbyberg, 2021-10-15

Vår referens
mia.ahlgren@funktionsratt.se

Mottagare
per-anders.sunesson@gov.se

Funktionsrätt Sveriges synpunkter efter möte om Sveriges sjunde rapport till FN:s kommitté för konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter

Funktionsrätt Sverige

Funktionsrätt Sverige är en samarbetsorganisation för 49 funktionsrättsförbund som tillsammans representerar cirka 400 000 medlemmar. Vårt arbete grundar sig på mänskliga rättigheter när vi driver medlemmarnas funktionsrätt - rätten att fungera i samhällslivets alla delar på lika villkor. Vårt mål är ett samhälle för alla.

Synpunkter om arbetsprocessen

Funktionsrätt Sverige välkomnar inbjudan till mötet den 28 september inför Sverige nästa rapport till FN om efterlevnad av konventionen om ekonomiska sociala och ekonomiska rättigheter, ESK. I detta dokument tar vi möjligheten att lämna skriftliga medskick inför rapporteringen.

Vi och flera av organisationerna i civilsamhället upprepade på mötet det som många av oss framfört tidigare. Det behövs en mer aktiv dialog mellan Regeringskansliet och civilsamhället med koppling till en mer effektiv och samordnad process – även mellan rapporteringstillfällen - med att genomföra rättigheterna i de konventioner som Sverige antagit.

Funktionsrätt Sverige har flera gånger framfört att **rättighetsperspektivet dessvärre går förlorat** för de konventioner, både när det gäller ESK och Funktionsrättskonventionen, där ansvar för samordning ligger på Socialdepartementet. Samordningen för alla MR-konventioner borde ligga samlat och på en hög nivå i Regeringskansliet. De olika departementen som svarar på frågor från de olika samordnarna av rapporterna bör se till att frågorna hanteras med högre prioritet på olika departement.

FN:s förenklade rapporteringsprocess innebär förstås inte en avgränsning av åtagandet för genomförandet av hela konventionen, bara för att det inte nämns i en fråga. Därför vill vi gärna ha svar på

följande övergripande frågor, även om kommittén inte har formulerat sig exakt med dessa begrepp:

- 1) Hur arbetar regeringen med progressivt genomförande av rättigheterna i konventionen i förhållande till budget, handlingsplaner och fortlöpande uppföljning av åtgärder och vilka effekter dessa har lett till?
- 2) Hur förklarar regeringen att det saknas dialog med civilsamhället om systematiskt genomförande av rekommendationer från FN mellan periodiska rapporteringar?
- 3) Hur arbetar regeringen med att integrera funktionsrättsperspektivet och intersektionella analyser i sakfrågor, (även när kommittén har glömt detta i sina frågor)? Vår erfarenhet är att det saknas ett rättighetsperspektiv för personer med funktionsnedsättning. Det sorterar under en funktionshinderpolitik, där kunskapen om rättigheter är väldigt låg. Funktionshinder saknas även när det gäller uppdelad statistik, där kan vi lära av andra länder som prioritera detta.¹
- 4) Hur arbetar regeringen aktivt för att säkerställa att fördragskonform tolkning² även används för de konventioner som inte är inkorporerade?
- 5) Kommer regeringen att svara på samtliga frågor ställda av kommittén med uppdelade data?

Inspel till vissa frågor från kommittén

Vi har identifierat några viktiga saker som behöver finnas med i regeringens rapportering som svar på vissa frågor. Dessa är inte uttömmande vad Funktionsrätt Sverige anser, utan ger vissa nödvändiga perspektiv på frågor som berör situationen för personer med funktionsnedsättning i Sverige.

Fråga 2 om fattigdom

Det är viktigt att uppmärksamma olika faktorer kring fattigdom ur ett funktionsrättsperspektiv. Exempelvis har det förekommit försämringar

¹ Se vidare t.ex. Funktionsrätt Sveriges skrivelse inför FN:s politiska högnivåforum HLPF 2021, <https://funktionsratt.se/wp-content/uploads/2021/03/FuntionsrattSverige-VNR-HLPF2021-20210311.pdf>.

² Se till exempel <https://svjt.se/svjt/2018/450> och <https://lagensomverktyg.se/wp-content/uploads/sites/4/2018/01/F%C3%B6rdragskonform-tolkning-i-f%C3%B6rh%C3%A5llande-till-Sveriges-konventions%C3%A5taganden-om-m%C3%A4nskliga-r%C3%A4ttigheter-.pdf>.

i tillgång till hjälpmedel för personer med funktionsnedsättning till följd av ökade avgifter, vilket påverkar privatekonomin negativt.

Det har även funnits negativa trender i socialförsäkringen³, som sjukpenning, sjukersättning och aktivitetsersättning, vilka är ersättningsformer som många personer med funktionsnedsättning behöver få tillgång till om de inte ska hänvisas till det kommunala försörjningsstödet. Nivåerna i ersättningarna, särskilt på garantinivå, är för låga för jämlika levnadsvillkor och den svåra tillgången till ersättningarna stänger många ute som i stället hänvisas till kommunalt försörjningsstöd, vilket medger mycket låg levnadsstandard. Skatten på inkomst från dessa system är och har varit för höga i jämförelse med skatt på inkomst för arbete.⁴

Antalet personer med handikappersättning (merkostnadsersättning sedan 1 januari 2019), som syftar till att kompensera för kostnader som uppstår till följd av en funktionsnedsättning och som inte ersätts på annat sätt, har kraftigt sjunkit sedan 2017.

Antalet personer med statlig assistansersättning som en ersättning för att möjliggöra funktionsstöd som är nödvändigt för individer att leva ett självbestämt liv i samhällsgemenskapen har sjunkit stadigt sedan 2015.⁵

Situationen för kvinnor med funktionsnedsättning belyses särskilt i JäMy och MFDs rapport Ekonomisk jämställdhet för kvinnor med funktionsnedsättning - Kartläggning av utmaningar för att nå det andra jämställdhetspolitiska delmålet.⁶

Dessa trender i socialförsäkringen visar sig även i statsbudgeten och de olika resultatberäkningarna från åren. De totala kostnaderna har på olika sätt sjunkit till följd exempelvis av att personer halkar ur assistansersättningen eller beviljas för få timmar jämfört vad de behöver, samt inte längre får tillgång till ersättningar vid sjukdom. Dessa samband behöver finnas med i rapporteringen.

³ Se särskilt En socialförsäkring utan trygghet – är det så det ska vara? En idéskrift från Funktionsrätt Sverige <https://funktionsratt.se/wp-content/uploads/2021/03/En-socialforsakring-utan-trygghet-sidor.pdf>.

⁴ Se vidare regeringens förslag förstärkt skattereduktion för personer med sjukersättning och aktivitetsersättning <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/departementsserien-och-promemorior/2021/09/forstarkt-skattereduktion-for-personer-med-sjukersattning-och-aktivitetsersattning/>.

⁵ Försäkringskassan, SOCIALFÖRSÄKRINGEN I SIFFROR 2021, s. 53, <https://www.forsakringskassan.se/wps/wcm/connect/e64c34f8-0a59-4382-bdf0-9adabb7a0609/socialforsakringen-i-siffror-2021.pdf?MOD=AJPERES&CVID=>.

⁶ <https://www.jamstalldhetsmyndigheten.se/files/2019/04/2019-8-ekonomisk-jamstalldhet-for-kvinnor-med-funktionsnedsattning.pdf>.

Fråga 5 om ett oberoende MR-institut

Vi välkomnar arbetet som regeringen gör för att inrätta ett oberoende MR-institut, men vi är oroade över risken att oberoendet inte säkerställs genom bland annat skrivningar i förarbetena till lagen om nära samråd mellan institutet och den statliga kunskapsmyndigheten Myndigheten för Delaktighet, se <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2021/03/prop.-202021143/prop.2020/21:143> Institutet för mänskliga rättigheter 7.9: "En förutsättning för att institutets arbete med CRPD ska bli framgångsrikt är att det görs i nära samverkan med Myndigheten för delaktighet. Regeringen bedömer att institutet på så sätt kan bidra till att ytterligare synliggöra och uppmärksamma frågor som rör rättigheter för personer med funktionsnedsättning." Vi verkar för en representation av personer med funktionsnedsättning i styrelsen. MR-institutet behöver ta skyldigheterna att aktivt involvera organisationer av personer med funktionsnedsättning i arbetet enligt artikel 4.3 och 33.3 samt allmän kommentar nr. 7 till Funktionsrättskonventionen.

Fråga 6 om mänskliga rättigheter och företagande

Vi ser med oro på att ansvaret för att skapa universellt utformade miljöer, produkter och tjänster regleras för lätt i relation till företag. Ansvars- och finansieringsprincipen i kombination med en bristfällig tillsyn över tillgänglighet och nekande av rimligt tillmötesgående (reasonable accommodation) skapar ett svagt system för säkerställande av både MOP-rättigheter och ESK-rättigheterna, se vidare artikel 9 och 4 i Funktionsrättskonventionen och tillhörande allmän kommentar nr. 2.

Fråga 11 om progressivt genomförande och maximalt användande av tillgängliga resurser

a) Det är viktigt att belysa frågan om fattigdom ur ett funktionsrättsperspektiv, se t.ex. FUBs årliga rapporter Fångad i fattigdom.⁷ Se även svar på fråga 2 om t.ex. assistansersättningen.

Fråga 12 om arbetet mot diskriminering

a) DO fick 2020 3524 anmälningar om diskriminering, vilket är en ökning med 34 % jämfört med 2019. Det vilket bryter en relativt stabil trend tidigare, vilket bör delvis förklaras av att ett nytt webbformulär för tips och klagomål lanserats. Funktionsnedsättning vanligaste grunden tillsammans med etnisk tillhörighet. Bristande tillgänglighet som en form av diskriminering anmäls mer frekvent 2020 jämfört med

⁷ <https://www.fub.se/wp-content/uploads/2021/03/fangad-i-fattigdom-2021-1.pdf>.

2015 när formen introducerades.⁸

b) Vi upplever att det saknas djupgående analyser kring rättigheter för personer med funktionsnedsättning, kring allmänna rättigheter och diskriminering, samt segregation pga. funktionsnedsättning. Delmos använder främst begrepp som socioekonomisk segregation, etnisk segregation och demografisk segregation (den senare verkar behandla kön, ålder och hushållets struktur). Däremot saknas en aktiv diskussion om segregation och isolering av personer med funktionsnedsättning.⁹

Fråga 13 om långtidsarbetslöshet

Kvinnor med funktionsnedsättning är m långtidsarbetslöshet, se t.ex. JäMy och MFDs rapport Ekonomisk jämställdhet för kvinnor med funktionsnedsättning Kartläggning av utmaningar för att nå det andra jämställdhetspolitiska delmålet s. 5.

Fråga 17 om familjeåterförening

Den nya regleringen från juli 2021 i utlänningslagen (2005:716) gällande försörjningskrav för anhöriginvandring, inklusive rätt för barn att återförenas med sina föräldrar i Sverige, saknar rimliga och tydliga undantag för flera grupper, och särskilt personer med funktionsnedsättning. Det är oklart vilka kriterier som ska vara uppfyllda för att kunna undantas ett försörjningskrav, vilket riskerar att hindra familjer från att återförenas i strid med rätten till familjeliv och icke-diskrimineringsrätten för personer med funktionsnedsättning som särskilt missgynnas av det allmänna försörjningskravet. Försörjningskraven har tillämpats strikt under juli 2016 fram till åtminstone juni 2021.

Fråga 18 om tillgång till bostad för rimliga priser

Bostadsbyggandet är eftersatt, även om det gjorts en del från regeringen på senare år, men det finns inte krav på universell utformning och bostadsanpassningsbidragen är svåra att få tillgång till vilket ökar segregationen och minskar individuellt självbestämmande om bland annat bostadsort.

Det saknas statistik om bristen på bostäder på den ordinarie bostadsmarknaden. Många personer med funktionsnedsättning mer eller mindre hänvisas till särskilda boendeformer i stället för att erbjudas bostäder på den ordinarie bostadsmarknaden i kombination med individstyrt funktionsstöd som personlig assistans. SOU 2021:14

⁸ <https://www.do.se/globalassets/publikationer/rapport-statistik-anmalningar-tips-klagomal-2015-2020.pdf>.

⁹ Se särskilt Delmos, Segregation i Sverige – ÅRSRAPPORT 2021 OM DEN SOCIOEKONOMISKA BOENDESEGREGATIONENS UTVECKLING, <https://www.delmos.se/wp-content/uploads/2021/07/Segregation-i-Sverige.pdf>.

Boende på (o)lika villkor – merkostnader i bostad med särskild service för vuxna enligt LSS, visar på ojämlika levnadsförhållanden för personer som bor i särskilda boenden grundande på lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Fråga 21 om effekten av Covid-19-respons på hälsosektorn

Många personer med funktionsnedsättning har upplevt ökad isolering och fått insatser begränsade, som daglig verksamhet och skola, och inte kompenserade av andra delar, som personlig assistans.¹⁰ Det framkom även 2020 att mycket annat gått i fel riktning, inklusive tillgång till hälso- och sjukvård, delvis som en följd av pandemins genomslag i Sverige.¹¹

Med vänlig hälsning

Nicklas Mårtensson

Nicklas Mårtensson
Generalsekreterare
Funktionsrätt Sverige

¹⁰ <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2021-8-7520.pdf>.

¹¹ Joint Swedish civil society response Special Procedure mandate holders to questionnaire Protecting human rights during and after the COVID-19 18 June 2020 Compiled by The Swedish Foundation for Human Rights, <https://mrfonden.se/wp-content/uploads/2020/06/joint-swedish-civil-society-response-covid-19.pdf> och <https://ohchr.org/EN/HRBodies/SP/Pages/Joint-questionnaire-COVID-19.aspx> "STIL and Independent Living Institute".